

YTTRANDE

Ert datum: 2026-09-23

Er referens: Ku2026/00479

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

Kopia till: ku.kkm@regeringskansliet.se

Yttrande över Ett investeringsprogram för kultur (SOU 2026:11)

Statens historiska museer (SHM) har fått betänkandet *Ett investeringsprogram för kultur* (SOU 2026:31) för synpunkter och lämnar härmed sitt yttrande.

Sammanfattning

SHM tillstyrker i huvudsak utredningens förslag. Myndigheten välkomnar särskilt förslagen om skattereduktion för gåvor till kultur, att det befintliga regelverket för skattereduktion ska utvidgas, samt nya former för offentlig matchning av privata gåvor.

SHM delar utredningens bedömning att det finns potential att bredda finansieringen av kulturområdet genom bättre förutsättningar för privat givande. En sådan utveckling kan bidra till ökade resurser för kulturverksamhet, större möjligheter att genomföra långsiktiga och kapitalintensiva satsningar samt på sikt en stärkt resiliens genom ökad mångfald av finansieringskällor och ett bredare engagemang för kulturen i hela samhället.

Myndigheten vill samtidigt särskilt framhålla **mottagarperspektivet**. Hela finansieringskedjan behöver fungera – från givarens incitament till mottagarens möjlighet att ta emot, förvalta och använda medlen. Erfarenheterna från SHM:s arbete med att etablera en samlingsstiftelse för Sveriges museum om Förintelsen visar att privat finansiering är möjlig även inom nuvarande regelverk, men att det kräver tydliga och transparenta strukturer för bland annat ansvar, beslutsbefogenheter, redovisning, gåvovillkor, integritet, riskhantering och kapitalförvaltning. Ett professionellt och långsiktigt samlingsarbete kräver dessutom resurser för relationsbyggande och administration.

SHM bedömer att offentlig matchning kan få särskilt stor betydelse för större kulturinvesteringar. För nationellt betydelsefulla satsningar med tydligt avgränsade investeringsbehov kan statlig matchning skapa en hävstångseffekt

och stimulera privata givare att bidra i större omfattning. Myndigheten bedömer därför att etableringen av Sveriges museum om Förintelsens permanenta lokaler på Blasieholmen skulle kunna utgöra ett relevant pilotfall för en framtida modell för matchning av privata gåvor till större kulturinvesteringar.

SHM bidrar gärna med erfarenheter även från det fortsatta arbetet med att utveckla en långsiktigt hållbar finansieringsmodell för Sveriges museum om Förintelsen.

Synpunkter på avsnitt 7. Förslag och bedömningar

7.1 Ta fram ett investeringsprogram för kultur

SHM tillstyrker förslaget.

Myndigheten delar utredningens bedömning att offentliga insatser kan bidra till att attrahera ytterligare privat kapital. Den offentliga finansieringen bör även fortsatt utgöra en grundläggande förutsättning för ett fritt och tillgängligt kulturliv, medan privata medel kan utgöra ett viktigt komplement, inte minst för större investeringar och långsiktiga utvecklingsprojekt.

SHM vill samtidigt särskilt framhålla att ett investeringsprogram behöver beakta mottagarnas förutsättningar. Om privata medel ska kunna mobiliseras i större omfattning behöver kulturverksamheter ha rättsliga och organisatoriska förutsättningar att ta emot, förvalta och använda medlen på ett rättssäkert, transparent och effektivt sätt.

Myndigheten arbetar för närvarande med att etablera en insamlingsstiftelse för Sveriges museum om Förintelsen. Stiftelsen är ett självständigt rättssubjekt och SHM är anknuten förvaltare. Modellen har kunnat upprättas inom gällande regelverk och innebär att stiftelsens tillgångar hålls rättsligt och redovisningsmässigt åtskilda från myndighetens medel, samtidigt som förvaltningen kan dra nytta av myndighetens organisatoriska och professionella kompetens.

Arbetet visar samtidigt att ett framgångsrikt mottagande av privata medel förutsätter genomtänkta strukturer och rutiner. SHM bedömer därför att myndighetens erfarenheter kan bidra till det fortsatta arbetet med genomförandet av utredningens förslag.

7.2 Inför en skattereduktion för gåvor till kultur

SHM tillstyrker förslaget.

Myndigheten vill särskilt framhålla vikten av att kretsen av möjliga gåvomottagare speglar den faktiska mångfalden av kulturverksamheter. Möjligheten att ta emot skattegynnade gåvor bör inte begränsas enbart på grund av organisatorisk form.

Det är därför positivt att utredningen föreslår en ordning som omfattar olika typer av kulturverksamheter och att den kompletterar grundförslaget med särskilda bestämmelser för offentligt bedriven kulturverksamhet.

7.2.1 Kultur som ändamål för gåvor som kan ge skattereduktion

SHM tillstyrker förslaget.

Myndigheten vill i enlighet med kommentaren ovan särskilt framhålla vikten av att den krets av möjliga gåvomottagare som omfattas av systemet speglar den faktiska mångfalden av kulturverksamheter.

7.2.2 Gåvor till kulturverksamhet som bedrivs av det offentliga

Statens historiska museer tillstyrker förslaget att statliga förvaltningsmyndigheter, regioner, kommuner och kommunalförbund samt vissa offentligt ägda aktiebolag som bedriver allmännyttig kulturverksamhet ska kunna godkännas som gåvomottagare.

Förslaget är särskilt betydelsefullt eftersom en stor del av svensk kulturverksamhet bedrivs i offentlig regi. För att privat finansiering ska kunna bidra till denna verksamhet behöver det finnas en tydlig och rättssäker ordning för hur privata medel kan tas emot och användas inom ramen för det offentliga uppdraget.

SHM vill särskilt framhålla behovet av tydlighet kring:

- åtskillnaden mellan offentliga och privata medel,
- hanteringen av villkorade respektive ovillkorade gåvor,
- dokumentation och spårbarhet,
- ansvar och beslutsbefogenheter,
- revision och uppföljning,
- samt hantering av intressekonflikter och reputationsrisker.

Särskilt viktigt är en noggrann genomlysning av eventuella behov av regelförändringar kring **anslagsfinansiering och anslagssparande**, så att mottagandet av privata medel inte skapar oklarhet om hur dessa förhåller sig till myndighetens anslag.

Insamlingsstiftelsen Sveriges museum om Förintelsen

SHM arbetar med Insamlingsstiftelsen Sveriges museum om Förintelsen. Stiftelsen är ett självständigt rättssubjekt, stiftad av Föreningen Förintelsens Överlevande. Stiftelsens ändamål är att främja åtagandet och uppgiften att bedriva museiverksamheten Sveriges museum om Förintelsen. Insamlade medel ska i första hand användas för tillskapande av ändamålsenliga museilokaler med höga arkitektoniska värden och därefter för att främja verksamheten. SHM är anknuten förvaltare.

Modellen innebär att stiftelsens tillgångar hålls rättsligt och redovisningsmässigt åtskilda från myndighetens medel, samtidigt som förvaltningen kan dra nytta av myndighetens organisatoriska och professionella kompetens. SHM bedömer att modellen är särskilt ändamålsenlig när insamlade medel ska användas för ett tydligt avgränsat ändamål.

Stiftelsen har samtidigt möjlighet att i framtiden övergå till egen förvaltning. Om så sker behöver bland annat en styrelse utses och förhållandet mellan styrelse och verksamhet regleras. Även detta illustrerar att nya finansieringsformer kan medföra nya organisatoriska och administrativa uppgifter hos mottagaren.

SHM bedömer mot denna bakgrund att en insamlingsstiftelse med en offentlig institution som anknuten förvaltare kan vara **en möjlig organisatorisk modell för privat finansiering av offentligt driven kulturverksamhet**. Erfarenheterna från etableringen visar samtidigt att ansvar, beslutsbefogenheter, redovisning, revision, gåvovillkor, integritet, riskhantering och kapitalförvaltning behöver hanteras omsorgsfullt.

7.2.3 Höjd beloppsgräns för gåvor som kan ge skattereduktion

Statens historiska museer ser positivt på utredningens bedömning och tillstyrker förslaget.

En högre beloppsgräns kan bidra till att även större donationer omfattas av systemet och därmed stärka incitamenten för privat finansiering av större kulturinvesteringar.

För de allra största donationerna kan samtidigt andra former av offentlig förstärkning, såsom matchning, vara särskilt betydelsefulla.

7.3 Skapa nya incitament genom matchning

Statens historiska museer ser positivt på utredningens förslag om offentlig matchning av privata gåvor.

Myndigheten delar bedömningen att matchningssystem kan skapa incitament för ökat givande och att det är viktigt att systemen är lättförståeliga, förutsebara och tillräckligt finansierade.

SHM vill särskilt understryka vikten av **additionalitet**. Offentlig matchning bör innebära ett verkligt tillskott till den verksamhet eller investering som den privata gåvan avser och inte ersätta ordinarie offentlig finansiering. Mottagarna behöver också ha tillräcklig förutsägbarhet för att kunna planera sitt insamlingsarbete och kommunicera med potentiella givare.

7.3.1 Insamlingskampanjer för stora gåvor

Statens historiska museer ser positivt på förslaget om tidsbegränsade insamlingskampanjer för att matcha gåvor till särskilt prioriterade satsningar av nationell betydelse.

Större och tydligt avgränsade kulturinvesteringar kan vara särskilt lämpade för denna typ av modell. De kan skapa ett konkret gemensamt mål för offentliga och privata aktörer och göra det tydligare för givare vilken förändring deras bidrag möjliggör.

Sveriges museum om Förintelsen som möjligt pilotfall

Sveriges museum om Förintelsen befinner sig i ett skede där förutsättningarna för en permanent museiverksamhet i Tullhuset på Blasieholmen utvecklas. Inom Stockholms stad pågår detaljplanearbete med inriktning på bland annat museiverksamhet. Ett intentionsavtal har undertecknats genom vilket SHM har en option på att utveckla museiverksamheten på platsen, och en särskild insamlingsstiftelse för privata medel har inrättats.

Projektet illustrerar en situation där offentliga och privata investeringar kan behöva samverka över tid. Samtidigt behöver finansieringsformerna hållas isär. Den byggnadsmässiga investeringen, museiverksamheten, ordinarie offentliga anslag, privata donationer och eventuell offentlig matchning är olika delar av finansieringen och behöver kunna redovisas och styras transparent.

SHM bedömer mot denna bakgrund att etableringen av Sveriges museum om Förintelsen i en permanent lokal skulle kunna utgöra ett relevant pilotfall för offentlig matchning av privata gåvor till en större kulturinvestering av nationell betydelse.

Ett sådant pilotfall skulle kunna ge praktiska erfarenheter av hur privata och offentliga medel kan kombineras, vilka administrativa processer som krävs hos mottagaren och hur en matchningsmodell kan utformas så att den ger verklig additionalitet.

7.3.2 Matchad gräsrotsfinansiering för mindre projekt

Statens historiska museer ser positivt på att offentlig matchning av gräsrotsfinansieringskampanjer provas även för mindre kulturprojekt.

Även denna typ av system behöver dock utformas med hänsyn till mottagarnas administrativa kapacitet. Krav på ansökan, dokumentation, uppföljning och redovisning bör stå i rimlig proportion till gåvans storlek och projektets omfattning.

7.3.3 Ett semiautomatiskt system för matchning av större gåvor

SHM ser positivt på förslaget.

Förutsägbarhet är särskilt viktig för denna typ av donationer. En givare och mottagare behöver kunna förstå vilka förutsättningar som gäller innan en större donation genomförs.

Samtidigt bör det finnas utrymme för en proportionerlig och riskbaserad prövning av större gåvor. Det kan exempelvis handla om gåvans förenlighet med mottagarens ändamål, eventuella villkor, intressekonflikter, reputationsrisker och, när det är motiverat, omständigheter kring givarens verksamhet och medlens ursprung.

Mottagarens administrativa kapacitet behöver därför beaktas även i ett semiautomatiskt system. Ett system som är enkelt och förutsägbart för givaren behöver samtidigt ge mottagaren möjlighet att fullgöra sitt ansvar för en rättssäker och ändamålsenlig gåvohantering.

Beslut

Beslut i detta ärende har fattats av överintendent Magnus Hagberg efter föredragning av strateg Emy Widén. I den slutliga beredningen har även avdelningschef Kristina Rasmusson och avdelningschef Sofia Karnberger deltagit.

Magnus Hagberg
Överintendent

Emy Widén
Strateg